

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL YÖNERGESİ

Birinci Bölüm

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kuruluş

Amaç

Madde 1. Bu yönerge, Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunun oluşturulma ve çalışma yöntemlerini düzenlemektedir.

Kapsam

Madde 2. İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi, insanlarla veya insanlar üzerinde yapılacak deney, inceleme ve alan araştırmaları ile sınırlıdır.

Dayanak

Madde 3. Bu yönerge, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi başta olmak üzere, Helsinki Bildirgesi, 25/05/2004 tarihli ve 5176 sayılı “Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ve 13/04/2005 tarihinde 25785 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” esaslarına dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4. Bu yönergede;

- (a) Üniversite: Aksaray Üniversitesini,
 - (b) Etik Kurul: Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunu,
 - (c) Rektör: Aksaray Üniversitesi Rektörünü,
 - (d) Senato: Aksaray Üniversitesi Senatosunu,
 - (e) Üniversite Birimleri: Aksaray Üniversitesine bağlı fakülteleri, enstitüleri, meslek yüksek okullarını, yüksek okulları, araştırma ve uygulama merkezlerini, idari birimleri, sosyal, kültürel ve spor merkezlerini,
 - (f) Sorumlu Araştırmacı: Bir araştırmacının etik, bilimsel, teknik, idari, mali ve hukuki her türlü sorumluluğunu taşıyan öğretim üyesi araştırmacıyı,
 - (g) Yardımcı Araştırmacı: Bir araştırmacının bilimsel sorumluluğunda payı olan ve araştırmacının yürütülmesinde görev alan araştırmacıları,
 - (h) İnsanlarla veya İnsanlar Üzerinde Yapılacak Deney, İnceleme ve Alan Araştırmaları: Sosyal bilimlerde ve hatta bazı fen bilimlerinde yürütülen araştırmaların önemli bir kısmında, analizlere esas olan temel verilerin, doğrudan ya da dolaylı olarak insan katılımcılardan elde edildiği dikkate alındığında; bu araştırmalarda kullanılan verilerin, (mülâkatlar ve anket uygulamalar gibi) doğrudan sözel yollarla, (sorun çözme faaliyeti ya da simülasyon performanslarının kaydedilmesi gibi) performans göstergeleri aracılığıyla, fizyolojik/nörolojik ölçümlerle ya da gözlem yoluyla toplanmasını,
- ifade eder.

Kuruluş

Madde 5.

- (a) Etik Kurul, Üniversite tarafından insanlarla veya insanlar üzerinde yapılacak deney, inceleme ve alan araştırmalarının evrensel bilim ahlâkına uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Üniversitedeki

öğretim üyeleri arasından Rektör tarafından seçilen 7 (yedi) üyeden oluşur. Üyeler kendi aralarından bir başkan seçer.

(b) Etik Kurul üyelerinin görev süresi 2 yıldır. Görev süresi dolan bir üye yeniden Kurula seçilebilir. Etik Kurul toplantısına yılda 3 defa geçerli mazereti olmaksızın katılmayan veya en az altı ay süreyle izinli olan üyenin üyeliği kendiliğinden düşer.

Temel Etik Kurallar

Madde 6. Üniversite;

(a) Akademik yaşamın bütün evreleri ile öğretim, yönetim ve akademik değerlendirmelere ilişkin görevlerde “bilimsel liyakat”ı temel ölçüt kabul eder.

(b) Personelinin ya da öğrencilerinin yürüteceği ya da üniversite dışından araştırmacıların üniversite içinde yürütecekleri, veri kaynağı olarak insan kullanmayı gerektiren araştırmalarda katılımcıların fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit etmeden gerçekleştirilmeleri sağlayacak tedbirleri alır.

(c) Yapılan/yapılacak bilimsel araştırmalarda “gerçeğe uygunluk” ilkesine titizlikle uyulmasını sağlar.

(d) Araştırma veya inceleme sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanmasında bilimsel yöntemleri esas kabul eder.

(e) İnsan haklarına duyarlılık, dürüstlük, sorumluluk, güven, nesnellik, kişi veya kişilerin emeğine ve özerkliğine saygı, adalet ve akademik özgürlük prensiplerini dayanak alır.

İkinci Bölüm

Kurulun Çalışma Biçimi

Kurulun Çalışma Biçimi

Madde 7.

(a) Etik Kurulun bir protokol ve bir karar defteri bulunur ve defterler rektörlükçe mühürlenir. Her sayfa numaralandırılır ve kaç sayfa olduğu son sayfada belirtilerek imzalanır. Protokol defterine tüm başvurular ve başvurulara ilişkin yazışmalar, karar defterine de toplantılarda alınan kararlar yazılır.

(b) Etik Kurul yılda en az 4 defa toplanır. Toplantı günü, saati ve gündemi toplantıdan en az bir hafta önce üyelere başkan tarafından yazılı olarak bildirilir ve gündem konularının belgeleri üyelere iletilir.

(c) Toplantılar en az 5 üyenin katılımıyla gerçekleştirilir. Kurul, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar alır.

(d) Etik Kurul, olağan toplantılar dışında, başvuru yoğunluğu veya acil işler nedeniyle başkan tarafından olağanüstü toplantıya çağrılabilir.

(e) Etik Kurul gerektiğinde (başvuruların değerlendirilmesinde) kurul dışından uzmanların ya da danışmanların görüşlerine başvurabilir. Bu kişiler toplantıya davet edilebilecekleri gibi yazılı görüşleri de alınabilir. Uzman veya danışmanların Etik Kurulda oy hakları yoktur.

(f) Etik kurula incelenmesi için gönderilen her bir araştırma önerisi başvuru sırasına göre incelenir. Başvurudan önce uygulamaya konulmuş çalışmalar değerlendirmeye alınmaz.

(g) Etik Kurul üyelerine ait araştırma önerileri görüşülürken öneri sahibi üye, görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

(h) Etik Kurul tarafından düzeltilmesi ya da eksikliklerinin tamamlanmasına karar verilen araştırma önerileri sorumlu araştırmacı tarafından düzeltilerek tekrar Rektörlüğe başvuru yapılabilir ve Kurul tarafından yapılan ilk toplantıda yeniden değerlendirilir.

Üçüncü Bölüm

Etik Kurula Başvuru ve Değerlendirme

Başvuru Yapabilecek Olanlar

Madde 8. İnsan katılımcılarla yapılacak deney, inceleme ve alan araştırmalarının etik açıdan değerlendirilebilmesi için, araştırmacının bilimsel, idari ve etik sorumluluğunu üstlenen araştırmacı tarafından Etik Kuruluna başvuru yapılır.

Başvuruda İstenen Belgeler

Madde 9. Başvuruda aşağıda belirtilen belgeler sunulur:

- (a) Başvuru yazısı: Sorumlu araştırmacı tarafından çalışmanın adı, tarihi, niteliği, araştırmacıları, sorumlu araştırmacının haberleşme bilgilerini (adres, telefon, e-posta vb.) içeren başvuru yazısıdır.
- (b) Araştırma dosyası: Araştırmanın amacı, gerekçesi, yöntem ve çalışmaya katılacak insanlarda aranan özellikleri, kullanılacak psikolojik ve teknik yöntemleri içeren ayrıntılı araştırma bilgisinin ve etik özetinin bulunduğu dosyadır.
- (c) Araştırmanın bütçesi: Araştırmanın bütçesi varsa bütçesi ve muhtemel parasal kaynaklar, çalışmanın destekleyicisi varsa destekleyici bilgileri de detaylı bir şekilde belirtilmelidir.

Başvuru Şekli

Madde 10.

- (a) Araştırma dosyasının 2 adet basılı kopyası ve elektronik ortamda bir kopyası Etik Kurula sunulur.
- (b) Araştırma projesinin değerlendirilebilmesi için başvurunun Etik Kurul toplantısından 7 gün öncesine kadar yapılması gerekir.
- (c) Başvuru sırasında başvuru Etik Kurul protokol defterine işlenir. Başvuru yazısının üst kısmına başvuru tarihi ile protokol numarası yazılır. Protokol numarası her yılın başında birden başlatılır. Protokol defterine başvuru tarihi, sorumlu araştırmacının adı, çalıştığı birim ve araştırmanın adı yazılır.
- (d) Eksik başvurularda Etik Kurul sekreteryası ile iletişim kurulur.

Değerlendirme

Madde 11.

- (a) Etik Kurul, değerlendirmesini dosya üzerinde yapar. Gerekliğinde sorumlu araştırmacıdan sözlü veya yazılı bilgi alır.
- (b) Etik Kurula yapılan başvurular, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, ilgili kanunlar, tüzükler, yönetmelikler ile yüksek yargı organlarının karar ve içtihatları ve ayrıca hukukun ve ahlâkın genel ilkeleri çerçevesinde değerlendirilir.
- (c) Başvuru için gerekli belgeleri tam olan başvurular değerlendirmeye alınır. Değerlendirme dosya üzerinden yapılabileceği gibi gerek görüldüğünde sorumlu araştırmacıdan sözlü veya yazılı bilgi alınır.
- (d) İnsan Araştırmaları Etik Kurulu, başvurusu yapılan araştırma projelerini çalışmanın amacı, yöntemi, yararları ve olası tehlikelerini, bütçesini göz önünde bulundurarak değerlendirir. Değerlendirme sonucunda “Uygun”, “Düzeltilmesi Gerekir”, ya da “Uygun Değildir” şeklinde karar verir. Başvurusuna “Düzeltilmesi Gerekir”, ya da “Uygun Değildir” kararı verilen sorumlu araştırmacı, gerekli düzeltmeleri yaparak veya eksiklikleri gidererek tekrar Etik Kuruluna başvuru yapabilir.

(e) Etik Kurul toplantısında alınan tüm kararlar karar defterine yazılır. Başvuru hakkında olumsuz karar verilmesi durumunda gerekçesi karar defterine yazılır. Araştırmanın düzeltilmesi ya da yeniden düzenlenmesinden sonra tekrar başvurulması yönünde tavsiye kararı alınmışsa, talep edilen düzeltmeler ve düzenlemeler açık bir şekilde belirtilir.

Kararın Bildirimi

Madde 12. Değerlendirme sonucu başvurunun kabul edildiği toplantıdan en geç 15 gün içinde sorumlu araştırmacıya yazılı olarak bildirilir. Yazılı bildirimde;

(a) Etik Kurulun adı,

(b) Etik Kurul üyelerinin isimleri ve unvanları,

(c) Toplantı tarihi,

(d) Araştırmanın protokol numarası ve adı,

(e) Sorumlu araştırmacının ismi,

(f) Başvuru belgelerinin tümü incelenerek uygun bulunduğu ya da gerekçeleri bildirilerek uygun bulunmadığı veya düzeltme isteniyorsa öneriler ve istenen düzeltmeler,

yer alır.

Dördüncü Bölüm

Çeşitli Hükümler

Madde 13. Etik Kurulun olumlu görüşü alınmadan insanlarla veya insanlar üzerinde yapılacak deney, inceleme ve alan araştırmalarına başlanamaz. Olumsuz görüş verilen veya Etik Kurul onayı alınmadan yapılan araştırmaların etik, yasal ve idari sorumluluğu araştırmayı yapan sorumlu araştırmacıya aittir.

Madde 14. Etik Kurul başvuruda alınan belgeleri, protokol ve karar defterlerini 5 yıl arşivde saklar.

Madde 15. Bu Yönergenin kabul edildiği tarihten itibaren, 04/01/2012 gün ve 2012/01-3 sayılı Senato kararı ile yürürlüğe konulan İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 16. Bu yönerge Aksaray Üniversitesi Senatosunun kararı ve Rektörün onayı ile yürürlüğe girer.

Madde 17. Yönerge hükümlerini Aksaray Üniversitesi Rektörü yürütür.